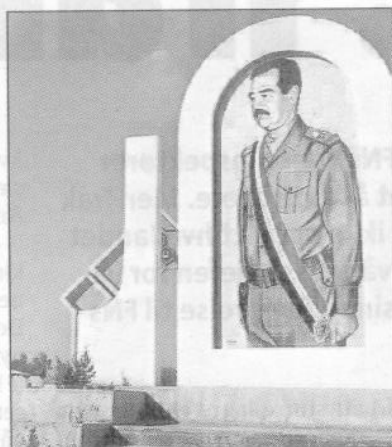

DEBATT

INNLEGG TIL DEBATTSIDEN KAN SENDES PÅ E-POST TIL DEBATT@DAGSAVISEN.NO
 Debattinnlegg som blir brukt, blir også lagt ut på våre web-sider. Dagsavisen tar ikke ansvar for materiale som ikke er bestilt. Maksimal lengde på hovedinnlegg 5.000 tegn med mellomrom. Underinnlegg 1.800 tegn. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innleggene.

Kan FN tøyse Blair og Bush?

Det hvite hus drømmer om at en krig mot Irak skal sette Midtøsten på en ny kurs. Etter Saddam Husseins fall skal en demokratisk føderalstat bli modell for andre midtøst-land. Oljen skal flyte friere og stimulere verdensøkonomien. Denne drømmen er farlig. Krigen kan isteden skape et mareritt av borgerkrig, terror og motterror. Britene burde vite bedre, men Blair støtter Bush. Kan FN tøyse dem?

USA drømmer om å skape en mønsterstat i Irak etter Saddam Husseins fall. Men drømmen kan skape et mareritt borgerkrig, terror og motterror.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

INNLEGG
STEIN TØNNESSON

Dir. Institutt for fredsforskning (PRIO)

■ Det finnes ingen enkel løsning for Irak. Der hviler makten på klan, olje og vold. Klanene er så sterke at verken kurderne, sunni-araberne eller shia-araberne har greid å skape noen samlede representative institusjoner. I 1970-årene satte oljen maktthaverne i Bagdad i stand til å kjøpe støtte i befolkningen og bygge en stor hær. Saddam Hussein, som gjorde seg til diktator i 1979, kastet Irak ut i militære eventyr mot Iran 1980 og Kuwait 1990. Begge endte i nederlag. Siden Gulfkrigen i 1991 har regimet i Bagdad bare kontrollert deler av landet, og FNs økonomiske sanksjoner har rammet befolkningen hardt. Likevel er ikke diktatoren blitt styrtet. Det skyldes frykt, grov undertrykkelse og at klanene fra Husseins hjemby Tikrit følger med i alt som skjer.

■ Britene vet hvor vanskelig det er å styre Irak. Under første verdenskrig erobret de osmanerrikets provinser Basra, Bagdad og Mosul, og slo dem sammen til Irak, som de fikk mandat til å styre av Folkeforbundet. Kort etter brøt det ut opprør. Britene satte inn en konge, og oljen som ble funnet i 1927 gjorde det mulig å finansiere den irakiske statsdannelsen. Kongedømmet, som ble en uavhengig stat i 1932, overlevde til 1958, da kongen ble avsatt i et kupp. I mellomtida hadde britene vært med på å håndtere flere kriger, opprør og kupp. Senere fulgte flere. Fra kuppet i 1968 tok det elleve år før Saddam Hussein skjøv sin beskytter til side og gjorde seg til eneveldig president.

■ Nå kan britene være på vei tilbake,

sammen med USA. Kanskje får de mandat fra FN til å styre Irak på nytt. Igjen kan det komme til opprør i krigens kjølvann. Siden 1980-årene har selvmordsbombing spredt seg som kampmiddel. Iran brukte selvmordsbombere i krigen mot Irak. Hezbollah brukte selvmordsbombere mot vestlige mål i Libanon. Blant palestinerne kappes tre organisasjoner om å sende unge mennesker i døden som martyrer. Hvis USA og Storbritannia setter seg fast i Irak etter å ha bombet og erobret Bagdad, kan det utløse et hellig raseri. Selvmordsbombere kan bli helter i hele Midtøsten.

Det finnes ingen enkel løsning for Irak. Der hviler makten på klan, olje og vold.

■ I det 20. århundre sto USA ganske fast på prinsippet om nasjonal uavhengighet. USA ønsket ikke lukkede imperier, men en åpen verdensøkonomi med stater som styrte seg selv. De europeiske imperiene gikk i oppløsning og verden fikk om lag 200 suverene stater, de fleste representert i FN. Hvis amerikanerne erobrer Irak, kan de ikke bare trekke seg ut igjen. Et overgangsstyre kan fort bli varig. Hvis irakerne slåss innbyrdes, opprørsgrupper rammer amerikanske mål, og de får støtte fra krefter i nabolandene, kan USA kjenne seg nødt til å bli imperiemakt. Verken Frankrike, Tyskland, Russland eller Kina vil se med blide øyne på at USA etablerer et imperium i det oljerike Midtøsten, midt mellom Europa, Asia og Afrika.

■ Frykten for en slik utvikling ligger bak stormaktenes bestrebelse på å forhindre at USA går til krig på egen hånd. Da George W. Bush ble president i januar 2001, var det ingen ansvarlige ledere som ønsket krig mot Irak, bare en gruppe aktivister på USAs republikanske høyrefløy. Men nettopp disse fikk ledende stillinger i Bush-administrasjonen. Straks etter terrorangrepet 11. september 2001 så de muligheten for å få USA på offensiven, ikke bare mot Al Qaeda og Afghanistan, men også mot Irak. Gradvis, og særlig etter suksessen i Afghanistan, fikk de planen om å angripe Irak opp på Bush sin dagsorden. Målet var å fjerne Saddam Hussein. De andre stormaktene satte seg ikke på bakbeina. Isteden penset de, i samarbeid med det amerikanske utenriksdepartementet, angrepsplanen inn på «FN-sporet», dvs. behandling i Sikkerhetsrådet. Da måtte også målet endres. Målet var ikke lenger å fjerne Saddam Hussein, men å ta fra ham det han måtte ha av kjemiske og biologiske våpen, samt sørge for at han ikke kan utvikle atomvåpen. At det lyktes å skape enstemmighet om Sikkerhetsrådets resolusjon 1441 den 8. november 2002 var et diplomatisk mesterstykke.

■ Nå er saken tilbake i Sikkerhetsrådet. Det som skjer de neste dagene eller ukene kan få avgjørende betydning for verdenssamfunnets politiske fremtid. Hvis Sikkerhetsrådet faller til fote og gir USA mandat til å angripe Irak, vil FN styrke sine aksjer i Det hvite hus. Men samtidig vil organisasjonen svekke sin legitimitet i store deler av verden, og være med på å uthule folkerettens forbud mot angrep på andre stater. Hvis Sikkerhetsrådet splittes, og USA velger å gå til angrep bare med en koalisjon av «villige», er det usikkert hvordan virkningen blir for FNs stilling. Krigen kan bli vellykket fra et amerikansk synspunkt, og da vil FNs rolle bli svekket.

■ Men krigen kan også bli for kostbar, for grusom, og vekke økende motstand i USA. Da er det Bush som blir svekket. En ny amerikansk president vil i så fall kunne oppvurdere FN fra 2005. En siste mulighet er at flertallet i Sikkerhetsrådet sier så klart fra at USA og Storbritannia besinner seg. De lar inspektørene få mer tid, holder invasjonstyrkene på plass i Iraks nærhet, og så gir kanskje inspeksjonene de første resultater. Noen kjemiske og biologiske stridsmidler blir funnet og ødelagt. Hvis krigen kan forhales og forhindres på denne måten, vil FN ha lykkes med å tøyse Blair og Bush. Det er lov å håpe.